

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
ТА СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ**

СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ ВИКЛАДАЧІВ,
АСПІРАНТІВ, СПІВРОБІТНИКІВ ТА СТУДЕНТІВ**

(Суми, 21-22 квітня 2016 року)

Суми
Сумський державний університет
2016

1. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : підручник : у 2-х кн.; Кн. 1 : Соціальна психологія особистості і спілкування / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 574 с.
2. Родин А. В. Коммуникационное пространство как социальная реальность : автореф. дис. канд. филос. наук. / А. В. Родин; ГОУ ВПО «Мордовский госунар. ун-т им. Н. П. Огарева». – Саранск, 2009. – 24 с.
3. Мішулина М. О. Вищий навчальний заклад як специфічна форма комунікативного простору. / М. О. Мішулина // Вісник Дніпропетровського університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки. – 2013. – № 2 (6). – С. 15-19.
4. Ситникова Ю. В. Формування гендерно-сприятливого мікроклімату в сучасному вищому навчальному закладі / Ю. В. Ситникова // Гендерна політика міст : історія і сучасність : матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф., Харків, 6 – 7 жовтня 2015 р. / [редкол.: Н. Бібік, Г. Фесенко, О. Першай] ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-в ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2015. – Вип. 5. – С. 258-262. – Режим доступу http://gc.kname.edu.ua/images/docs/gengern_policy_2015/gend_policy_36.pdf

ЗАСТОСУВАННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ»

Топоренко О., аспірант
*(Тернопільський національний педагогічний університет
ім. Володимира Гнатюка)*

Зміст дисципліни «Захист Вітчизни» достатньо чітко демонструє гендерну стратифікацію як у Збройних силах, так і у суспільстві, відображаючи нерівний статус хлопців/дівчат у питаннях організації навчально-виховного процесу. Як відомо, даний предмет законодавчо розділений за статевою ознакою, тобто передбачені різні навчальні програми для дівчат і хлопців. Старшокласниці мають право вибору програми для хлопців – сучасна статистика свідчить про те, що близько 3% старшокласниць змінюють «Основи медичних знань» на «Захист Вітчизни».

При цьому, досвід роботи та спеціальні дослідження у даній галузі свідчать про необхідність здійснення навчально-виховної діяльності із дівчатами в умовах військового колективу за спеціальним напрямком, який відрізняється від організації навчально-виховного процесу для юнаків. Дане завдання можливо розв'язати шляхом інтеграції гендерного підходу до вивчення вказаної дисципліни. Вивчення сутності та впровадження його у освітній процес здійснювали науковці Богуш А.,

Вихор С., Кікінежди О., Кравець В., Штильова Л., та інші. Натомість розробка та впровадження його у організацію та зміст дисципліни «Захист Вітчизни» не є дослідженим та актуалізованим.

Під гендерним підходом дослідники розуміють різні значення. Однак, за визначенням Кравця В., він досі залишається науковою екзотикою, через консервативність традиційної теорії і практики організації педагогічного процесу [3, С. 78-79], особливо в полі вивчення дисципліни "Захист Вітчизни".

Так, на думку Штильової Л., гендерний підхід являє собою певну деконструкцію усталених обмежень у культурі зі створенням умов для розкриття здібностей статей в процесі педагогічної взаємодії [4, с.209].

Тому, на нашу думку, гендерний підхід в процесі вивчення даної дисципліни повинен:

- стимулювати гуманістичні тенденції;
- сформувати у суб'єктів педагогічної взаємодії світоглядні егалітарні уявлення на основі гендерної компетенції, сензитивності і толерантності;
- сформувати у вчителів «гендерний кут зору»;
- відмовитися від безконтрольного використання гендерних стереотипів в педагогічній взаємодії з учнями та ученицями;
- володіти професійною компетентністю для критичної оцінки та ефективної реалізації у своїй роботі результатів психолого-педагогічних та гендерних досліджень у відмінності дівчат та хлопців в навчально-пізнавальних інтересах, здібностей, мотивації;
- впровадити системні зміни в гендерних відносинах між дівчатами та хлопцями у міжособистісній та навчальній сферах.
- використовувати інноваційні гендерно-освітні технології, що спрямовують педагогічну діяльність на розвиток індивідуальності [2].
- здійснювати розробку та використання потенціалу середовища сучасних інформаційних технологій [1], які здатні сприяти більшій розмаїтості гендерних практик і стратегій поведінки та уникнути на цьому шляху поширеного жіночого маркування, і, як наслідок – суб'єктивації та маргіналізації.

В рамках даного дослідження було здійснене пілотне опитування командно-викладацького складу Тернопільської школи допризовної підготовки, що здійснює підготовку учнівської молоді 9-11 класів 28-ми шкіл м. Тернополя в питаннях обрання дівчатами програми «Захисту Вітчизни» для хлопців, ставлення до них. Кількість респондентів склала 6 чоловік (5 – чоловіків, 1 – жінка). Позитивно до вибору дівчатами навчальної програми для хлопців ставиться лише 1 жінка, 4 чоловіка – нейтрально, 1 чоловік – негативно. Результати опитування засвідчили

існування ряду суперечностей. Всі висловилися проти нововведень у програмі для дівчат в питаннях розширення військової підготовки (можливість стрілецької підготовки, тактики тощо), що абсолютно іде у розріз із закономірною тенденцією здобуття вищої військової освіти дівчатами (більше, ніж у 2 рази, чим минулого року) та розширенням переліку військово-облікових спеціальностей, які може займати жінка.

При цьому абсолютно усі в своєму підпорядкуванні хотіли б мати дівчат, оскільки вони краще справляються із поставленими заняттями, є дисциплінованішими та соціально-відповідальнішими, а рівень успішності навчальних взводів, в яких є дівчина, є суттєво вищий.

Однак у питаннях можливого вибору дівчатами програми для хлопців були надані такі відповіді, як *«дівчата повинні вивчати основи медичних справ»*, *«військова справа і дівчата – несумісні»* *«дівчата нездатні якісно виконувати чоловічі завдання»* і т.д.

Процес організації вивчення дисципліни підтверджує опірність традиційного статеворольового підходу, що виражається в: підтвердженні вродженого домінування чоловічого над жіночим на прикладі сфери захисту Вітчизни; підхід для патріархальної більшості являється очевидним та зрозумілим; у військовому середовищі загалом традиційно домінує чоловіча рольова модель; через суспільну думку та підтримку різних соціальних інститутів (сім'ї, ЗМІ, церкви та ін.) «Захист Вітчизни» ретранслюється як перший серйозний етап формування справжніх чоловіків та їхньої наступної домінантності; вітчизняною наукою недостатньо розроблені теорії гендерної соціалізації на основі егалітарних цінностей в умовах первинної військової підготовки учнівської молоді.

Таким чином, необхідність у впровадженні гендерного підходу в сучасних умовах обумовлена потребами суспільства з метою надання молодому поколінню початкових військових навичок; формування егалітарних цінностей в процесі вивчення дисципліни. Перспективним і актуальним, на нашу думку, є інтеграція результатів гендерних досліджень як в роботу загальноосвітніх закладів, так і здійснення просвітницької роботи з командно-викладацьким складом.

1. Горошко О.І. Гендерні аспекти інтернет-комунікацій: автореф. дис. ... д-ра соціол. наук : 22.00.04 / О. І. Горошко ; Харк. нац. ун-т ім. В.Н. Каразіна. — Х., 2010. — 33 с. — укр.
2. Кікінежді О.М. Гендер і сучасні освітні технології. Український науковий журнал. Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації. №3. - 2014. Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/1117>
3. Кравець В.П. Гендерна педагогіка. – Тернопіль, 2003. – 416с
4. Штылёва Л. В. Фактор пола в образовании: гендерный подход и анализ / Л. В. Штылева. М.: ПЕР СЭ, 2008. – 316с.